

Jugar, un dret per necessitat

La Convenció de Nacions Unides sobre els drets de l'infant reconeix el joc com un dret fonamental en el desenvolupament dels infants i adolescents. Jugar és clau com a mitjà de socialització que ajuda a créixer i madurar com a persones

TEXT: Carlota Ramos, directora pedagògica de Traç, Escola d'educadors en el lleure - FOTO: Hector Landaeta

Quan parlem de joc parlem de necessitat dels infants i parlem també de dret dels mateixos a poder-se desenvolupar.

El dret es pot definir com el conjunt de regles que regeixen la convivència dels éssers humans en societat. S'entén com a dret subjectiu la facultat que té un subjecte per executar determinada conducta o abstenir-se d'ella, o per exigir d'un altre subjecte el compliment del seu deure.

La necessitat és el sentiment de manca que experimenta un organisme i que activa el seu desig d'obtenir allò que li falta. La necessitat pot ser física (gana, set) o psicològica, objectiva o subjectiva.

El joc és «una projecció de desitjos. La representació de conflictes i successos desagradables per tal de dominar-los», segons defineix Sigmund Freud. Segons Vygotski (1933), és l'expressió de la unió entre la línia de desenvolupament i la línia sociocultural. L'infant ha d'estar motivat per tal d'actuar per sobre de les seves habilitats permanents.

La relació entre joc, necessitat i dret es conjuga i pren sentit quan parlem del procés de maduració de l'ésser humà, que, igual que molts altres animals, neix amb poques possibilitats de sobreviure, els adults són la seva única possibilitat per poder desenvolupar-se i arribar també a ser adult. Quan naixem necessi-

Els infants aprenen a través del joc, la seva 'feina' és jugar i ho fan de manera instintiva

tem protecció i que algú altre ens ajudi a cobrir les nostres necessitats bàsiques: dormir, menjar... Però per poder viure entre els de la nostra espècie i fer un desenvolupament òptim hem de créixer, i créixer vol dir adquirir autonomia: deixar de dependre dels adults i arribar a ser com ells, per tenir una vida pròpia.

Necessitem, per tant, fer un procés que ens ajudi a arribar allà on volem, que ens permeti sobreviure i desenvolupar les nostres possibilitats, aquest és un procés d'aprenentatge i aquí és on entra en joc el joc.

Els infants aprenen a través del joc, la seva feina és jugar, i jugar ho fan de forma instintiva, igual que ho fa qualsevol cadell.

A través del joc aniran madurant com a persones. Aquest, doncs, és un dret que els adults no els podem prendre. Sense el joc els privem d'un element vital per al seu desenvolupament.

Un infant utilitza el joc com a mitjà de socialització. Què vol dir això? Doncs que a través del joc imita, observa i experimenta les accions dels adults i de la vida en societat. Tal com hem citat, Freud ens defineix el joc com a una projecció dels desitjos, és a dir, posem de manifest allò que ens agradaria encara que pugui ser conflictiu o desagradable ja que en situació de joc ho podem dominar. És necessari poder tenir la possibilitat d'experimentar amb les relacions amb els altres i

Jugar és una recerca subjectiva cap als reptes i desafiaments. La vida és pulsio al joc, pel fet d'implicar una sensació d'exploració i curiositat la qual és la base de qualsevol aprenentatge. El joc i l'impuls de jugar desenvolupen una sèrie d'experiències que són una preparació de cara a un futur coneixement. És la base de la ciència

amb allò que ens envolta. Poder fer de pare, de mare, d'avi, d'assassí, de botiguera, de policia, de dinosaure... i infinites coses més que ens cal entendre, i la millor manera de fer-ho és sentint-les en la pròpia pell.

La importància del joc

El joc es considera una conducta inherent a les espècies animals. En l'espècie humana, el joc té la possibilitat de canalitzar i elaborar necessitats i impulsos.

«La personalitat és tant més forta com més activa» (Eric Fromm). Amb aquesta cita pretenc remarcar la importància de l'activitat en ella mateixa, és a dir, la importància del procés sobre el resultat. El fet de valorar una situació perquè s'està donant i no pel que pugui produir o pel que se'n pugui treure. Jugar és, per tant, una acció espontània, és important per ella mateixa, per l'actitud que ens ajuda a prendre davant la vida, una actitud de llibertat. Aquesta actitud de llibertat ens permet ser creatius, desinhibits, independents, en definitiva ser nosaltres mateixos i créixer amb més autonomia.

Molts autors han escrit sobre aquest tema i molts estudis demostren els resultats d'experiències en les quals es posaven en relació joc i creativitat. Winnicott (1971,1982) considera el joc com la primera activitat creadora de l'infant, primer mitjà de creació. Vygotski (1933/1982) dóna al joc la categoria d'iniciador de la imaginació, abans del joc no hi ha imaginació. Segons Brunner (1986) «el joc és una forma d'utilitzar la intel·ligència, és un banc de proves en què s'experimenten formes de combinar el pensament, el llenguatge i la fantasia».

Jugar és una recerca subjectiva cap als reptes i desafiaments. La vida és pulsio al joc, pel fet d'implicar una sensació d'ex-

ploració i curiositat la qual és la base de qualsevol aprenentatge. El joc i l'impuls de jugar desenvolupen una sèrie d'experiències que són una preparació de cara a un futur coneixement. És la base de la ciència.

Què té el joc que ens sorgeix de forma natural? Què és el que ens provoca? Ens provoca experimentar, ens provoca aprendre, ens impulsa a descobrir. Entre moltes altres coses el joc té un element primordial que és la curiositat, lligat amb l'actuar sense manies i de manera espontània, i encara direm més, el joc es dóna de forma gratuïta, no hi ha res al darrere per intercanviar. Quan parlem de la curiositat estem referint-nos al motor que permet que tot el nostre jo estigui disposat a aprendre, per curiositat experimentarem i l'assaig-error ens aportarà informació que interioritzarem, perquè estem aprenent sense fer classe, sense avorrir-nos i per iniciativa pròpia!

Esportaneïtat vol dir fer les coses sense pensar-les massa, de manera fresca i sense segones intencions. Fer-les perquè ve de gust, perquè sincerament ve de gust i no hi ha res ni ningú que ho condicioni. Prové d'un estímul intern, no extern, això implica que ens fem cas a nosaltres mateixos i que per tant ens deixem anar. Té alguna relació amb la llibertat a la qual feiem referència unes línies abans. Una persona que aprèn a viure amb espontaneïtat és, en certa manera, una mica més lliure que aquelles persones que només actuen i viuen per estímuls externs; és més autèntica, té una personalitat més treballada i és més creativa.

La gratuïtat... ai! que mancats n'estem d'aquesta, és un terme que va molt lligat amb l'anterior i també amb el concepte de plaer. Quan una cosa no la fem perquè a canvi ens en donin una altra, és que la

fem perquè ens proporciona plaer, benestar i gaudi. La gratuïtat ens permet entendre aquest tipus d'estímul al qual no estem gaire acostumats en la nostra societat. Fer les coses sense que al darrere hi hagi un motiu material o econòmic. Ens cal fer-ho, veure als infants i joves ens aporta una riquesa personal no material, ens ajuda a ser, no a tenir.

Jugar ens posa en situació de plaer, imitar els pares i mares amb les seves maneres de fer i de viure proporciona una seguretat, una tranquil·litat que ajuda a estar millor entre els adults, a entendre'ls més i per tant a estimar-los més.

Així doncs, en la curiositat, en la gratuïtat i en l'espontaneïtat podem veure els valors que justifiquen la importància del joc i que fan d'ell un dret, reconegut per la Convenció de Nacions Unides sobre els drets de l'infant.

El dret dels infants a jugar, en una jornada de l'Àrea de Benestar Social de la Diputació de Barcelona

En el marc del Dia Internacional dels Drets dels Infants, l'Àrea de Benestar Social de la Diputació de Barcelona organitza el 18 de novembre la jornada *Els drets dels infants a jugar*, a l'Auditori de la Fundació Catalana de l'Esplai a El Prat de Llobregat. La jornada pretén reflexionar entorn el joc com a eina d'intervenció socioeducativa d'inclusió social, a través de les intervencions de destacats experts i professionals, la importància de jugar per al desenvolupament harmònic de l'infant i l'adolescent. Més informació: www.diba.cat/benestar